

عنوان و نام پدیدآور:	دانشنامه حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> / جمعی از نویسندگان
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی <small>صلی الله علیه و آله</small> ، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری:	ج ۵
مرجع تولید:	مجمع آموزش عالی امام خمینی <small>علیه السلام</small>
شابک:	دوره: ۱-۶۰۲-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸ ج ۱: ۴-۶۰۱-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	کتابنامه
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۸ (فیپا)
یادداشت:	چاپ سوم: ۱۳۹۹
موضوع:	خدیدجه <small>علیها السلام</small> بنت خویلد، ۶۸ - ۳ قبل از هجرت
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی <small>صلی الله علیه و آله</small> العالمیه مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی <small>صلی الله علیه و آله</small>
شناسه افزوده:	Almustafa International University-Almustafa International Translation and Publication center
رده بندی کنگره:	BP ۲۶/۲/۵۲ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۷۲۲
شماره کتابشناسی ملی:	۵۵۵۸۲۱۷

BP۱۲۵۵.۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

دانشنامه حضرت خدیجه علیها السلام (۱)

مؤلفان: جمعی از نویسندگان

دبیر علمی: ناصر رفیعی محمدی

چاپ سوم: ۱۳۹۹ / ش ۱۴۴۲ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی صلی الله علیه و آله ● قیمت: ۷۵۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰ نسخه

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸؛

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵)/۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵- ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ miup@pub.miu.ac.ir 🌐 http://buy-pub.miu.ac.ir 📧 pub_almustafa

با تشکر از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: سید محمدرضا جعفری

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

دانشنامه حضرت خدیجه علیها السلام (جلد اول)

جمعی از نویسندگان

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر
المصطفی ص

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش برانگیز می‌نماید. از این رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد. بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

سخن دبیر علمی همایش..... ۱۵

مقدمه ۱۷

بخش اول: متون کهن و دانش نامه‌ها

۱. سفر رسول خدا ﷺ برای بار دوم به شام ۲۷

ابن سعد

ازدواج پیامبر ﷺ با خدیجه رضی الله عنها دختر خویلد ۳۰

پسران و فرزندان رسول خدا ﷺ و نام‌های ایشان ۳۲

۲. سخن از ازدواج پیامبر ﷺ با خدیجه رضی الله عنها ۳۳

محمّد بن جریر طبری

۳. ازدواج رسول خدا ﷺ با خدیجه رضی الله عنها ۳۷

ابن عبدالملک ابن هشام

سنّ آن حضرت ۳۸

سفر به شام ۳۸

رغبت خدیجه رضی الله عنها به ازدواج با آن حضرت ۳۸

نسب خدیجه رضی الله عنها ۳۹

ازدواج با خدیجه رضی الله عنها ۳۹

فرزندان آن حضرت از خدیجه رضی الله عنها ۴۰

مادر ابراهیم ۴۰

سخن خدیجه رضی الله عنها با ورقة بن نوفل ۴۰

۴. تزویج خدیجه رضی الله عنها به محمّد ﷺ ۶۱۸۸ سال بعد از هبوط آدم علیه السلام بود ۴۳

محمّد تقی لسان الملك سپهر

- ۵۱ سفر بازگانی رسول صلی الله علیه و آله
- ۵۱ سفر شام
- ۶۴ رسیدن پیغمبر صلی الله علیه و آله به شام
- ۶۵ مراجعت پیغمبر صلی الله علیه و آله از شام
- ۷۲ خواستاری بنی هاشم خدیجه علیها السلام را
- ۷۸ خطبه ابوطالب علیه السلام
- ۸۴ عدد اولاد پیغمبر صلی الله علیه و آله
- ۸۷ ۵. ام المؤمنین خدیجه کبری علیها السلام
- ذبیح الله محلاتی**
- ۸۸ فضایل خدیجه ام المؤمنین علیها السلام از کتب اهل سنت
- ۹۳ کمال ایمان خدیجه کبری علیها السلام و پاره‌ای از شئون خاصه ایشان
- ۹۶ اطلاع خدیجه علیها السلام به احوال پیغمبر صلی الله علیه و آله از علمای یهود
- ۹۸ خواب دیدن خدیجه علیها السلام رسول خدا صلی الله علیه و آله را
- ۹۸ ورود اعمام النبی در خانه خدیجه علیها السلام به جهت سرمایه برای تجارت
- ۱۰۰ آمدن رسول خدا صلی الله علیه و آله به خانه خدیجه علیها السلام
- ۱۰۱ بار بستن رسول خدا صلی الله علیه و آله بر شتر در محضر خدیجه علیها السلام
- ۱۰۳ رفتن رسول خدا صلی الله علیه و آله به جانب شام برای تجارت
- ۱۰۴ نزول قافله به وادی الامواء و جریان سیل
- ۱۰۶ نزول قافله بر سر چاه و پر کردن ابوجهل آن چاه را
- ۱۰۶ رسیدن قافله به وادی ذبیان و قصه اژدها
- ۱۰۷ قصابید بنی هاشم در وادی ذبیان
- ۱۰۹ ایجاد نخلستان در وادی بی‌آب
- ۱۰۹ نزول قافله به عقبه ایله و قصه راهب با رسول خدا صلی الله علیه و آله
- ۱۱۳ ورود قافله به شام و قصه سعید بن قمطور با رسول خدا صلی الله علیه و آله
- ۱۱۵ مراجعت رسول خدا صلی الله علیه و آله از سفر شام و دیدن خدیجه علیها السلام قبه نور را
- ۱۱۶ استقبال خدیجه علیها السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله و مراجعت دادن او را به سوی قافله
- ۱۱۸ ورود رسول خدا صلی الله علیه و آله به خانه خدیجه علیها السلام و مکالمات ایشان
- ۱۲۱ وارد شدن صفیه بنت عبدالمطلب بر خدیجه علیها السلام برای تحقیق مطلب

- ۱۲۳..... وارد شدن ورقه بر خدیجه علیها السلام و مکالمات ایشان در باب مزاجت
- ۱۲۶..... کیفیت عروسی خدیجه کبری علیها السلام
- ۱۳۳..... بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و تسلیت دادن خدیجه علیها السلام آن حضرت را
- ۱۳۶..... اسلام آوردن جبرئیل از جانب حق تعالی برای خدیجه علیها السلام
- ۱۳۸..... حامله شدن خدیجه علیها السلام به فاطمه زهرا علیها السلام و مسئلت او از خدای تعالی
- ۱۴۰..... اضطراب خدیجه علیها السلام در مسئله شق القمر و تسلیت فاطمه علیها السلام او را در رحم
- ۱۴۹..... اولاد ام المؤمنین خدیجه کبری علیها السلام
- ۱۵۳..... وفات خدیجه کبری علیها السلام و آوردن کفن از جانب حق تعالی
- ۱۵۵..... ۶. حضرت خدیجه علیها السلام در دائرة المعارف بزرگ اسلامی
- عبد الحمید مرادی
- ۱۶۷..... ۷. حضرت خدیجه علیها السلام در دانشنامه جهان اسلام
- محمد محمودپور
- ۱۸۵..... ۸. خدیجه علیها السلام در دائرة المعارف تشیع
- مرضیه محمدزاده
- ۱۹۵..... ۹. حضرت خدیجه علیها السلام در دانشنامه فاطمی
- اعظم رحمت آبادی
- ۱۹۶..... اولین همسر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و مادر حضرت فاطمه علیها السلام
- ۱۹۷..... ویژگی های فردی حضرت خدیجه علیها السلام
- ۱۹۸..... ازدواج حضرت خدیجه علیها السلام
- ۲۰۳..... فرزندان حضرت خدیجه علیها السلام
- ۲۰۵..... حمایت مالی و معنوی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ۲۰۸..... فضایل و مناقب.....
- ۲۱۱..... علاقه شدید پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به خدیجه علیها السلام
- ۲۱۴..... وفات حضرت خدیجه علیها السلام
- ۲۲۱..... ۱۰. خدیجه بنت خویلد علیها السلام در دائرة المعارف پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم
- حبیب عباسی
- ۲۲۲..... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و کاروان تجاری خدیجه علیها السلام
- ۲۲۳..... ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با خدیجه علیها السلام

۲۲۵.....	اسلام آوردن خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۲۶.....	فضائل حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۲۸.....	علاقه پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> به خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۲۹.....	درگذشت حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۲۹.....	فرزندان حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۳۰.....	حسادت عایشه به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۳۱.....	وفات خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۳۵.....	۱۱. خدیجه بنت خویلد <small>علیها السلام</small> در دائرةالمعارف قرآن کریم

حسین مرادی نسب

۲۳۶.....	نخستین و برترین همسر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و اولین زن مسلمان
۲۳۷.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> پیش از اسلام
۲۳۸.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> و پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۴۲.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> و اسلام
۲۴۴.....	شأن و منزلت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۴۶.....	شأن نزول برخی از آیات درباره خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۵۳.....	۱۲. خدیجه <small>علیها السلام</small> در دائرةالمعارف اسلام و نقد آن

دبلیو مونتگمری وات

۲۵۹.....	نقد و بررسی
----------	-------------

عبدالرضا عرب

۲۵۹.....	اشکالات ساختاری
۲۶۴.....	اشکالات محتوایی
۲۶۴.....	۱. ازدواج‌های حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> پیش از ازدواج با پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۶۷.....	۲. شریک تجاری پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۶۸.....	۳. استقلال اقتصادی حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۷۰.....	۴. حمزه؛ وکیل پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> در ازدواج
۲۷۱.....	۵. پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> ؛ مباشر حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۷۲.....	۶. علت پیشنهاد ازدواج از سوی حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۲۷۴.....	۷. شخصیت دادن به حکیم بن حزام

۸. نقش حضرت خدیجه علیها السلام در تأیید رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله ۲۷۷

۹. ثروت حضرت خدیجه علیها السلام در اختیار پیامبر صلی الله علیه و آله ۲۸۲

بخش دوم: زندگی نامه و موضوعات خاص

۱۳. خدیجه علیها السلام قسمتی از پیامبری محمد صلی الله علیه و آله بود ۲۹۳

زین العابدین راهنما

در آخرین نگاه‌های خدیجه علیها السلام چه بود؟ ۲۹۶

۱۴. ازدواج با خدیجه علیها السلام ۳۰۳

محمد ابراهیم آیتی

ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله ۳۰۶

فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله ۳۱۰

زَید بن حارثه ۳۱۱

ولادت فاطمه علیها السلام دختر پیامبر صلی الله علیه و آله ۳۱۲

۱۵. خدیجه علیها السلام ملکه اسلام ۳۱۷

جعفر سبحانی تبریزی

با چه شرایطی باید ازدواج کرد؟ ۳۱۸

علل ظاهری و باطنی این ازدواج ۳۲۰

کیفیت خواستگاری خدیجه علیها السلام ۳۲۲

سن خدیجه علیها السلام ۳۲۳

۱۶. ازدواج حضرت خدیجه علیها السلام با پیامبر صلی الله علیه و آله ۳۲۵

محمود عزیزیان

داستان آشنایی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خدیجه کبری علیها السلام ۳۲۵

ازدواج حضرت رسول صلی الله علیه و آله با خدیجه کبری علیها السلام به نقل از ابن اثیر ۳۲۷

ازدواج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خدیجه کبری علیها السلام در تاریخ طبری ۳۲۸

داستان ازدواج پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به نقل از جواد فاضل ۳۲۸

داستان ازدواج و زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و خدیجه علیها السلام به نقل از «اعیان الشیعه» ۳۳۷

داستان خدیجه کبری علیها السلام در کتاب ریاحین الشریعه ۳۴۱

معجزات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به نقل از «ریاحین الشریعه» ۳۴۶

کیفیت عروسی خدیجه کبری علیها السلام ۳۴۸

۳۵۱.....	۱۷. حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
علی محمد علی دُخَیْل	
ترجمه فیروز حریری	
۳۵۱.....	معرفی خدیجه <small>علیها السلام</small> در چند سطر.....
۳۵۳.....	اسلام خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۵۴.....	در دوره رسالت.....
۳۵۶.....	سیرت خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۵۸.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> در احادیث رسول گرامی <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small>
۳۶۳.....	منزلت خدیجه <small>علیها السلام</small> نزد رسول گرامی <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small>
۳۶۴.....	سخنان بزرگان و دانشمندان درباره خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۷۵.....	۱۸. پرتوهای از زندگانی بانو خدیجه کبری <small>علیها السلام</small>
باقر شریف القرشی	
۳۷۶.....	خانواده.....
۳۷۶.....	۱. پدر.....
۳۷۷.....	۲. مادر.....
۳۷۷.....	۳. خواهران و برادران.....
۳۷۷.....	ولادت.....
۳۷۸.....	نام‌گذاری.....
۳۷۸.....	کنیه.....
۳۷۸.....	ویژگی‌های اخلاقی.....
۳۷۸.....	۱. ایمان استوار به خدا.....
۳۷۹.....	۲. اراده قوی.....
۳۷۹.....	۳. صبر.....
۳۸۰.....	۴. پاک‌دامنی.....
۳۸۰.....	۵. سخاوت.....
۳۸۰.....	۶. علاقه به تجارت.....
۳۸۱.....	جایگاه خدیجه <small>علیها السلام</small> در جاهلیت.....
۳۸۱.....	اهمیت خدیجه <small>علیها السلام</small> در اسلام.....

۳۸۲.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> در هاله‌ای از تکریم
۳۸۲.....	۱. تحیت خدای تعالی بر خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۸۲.....	۲. خانه خدیجه <small>علیها السلام</small> در بهشت
۳۸۳.....	۳. تکریم پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> از خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۸۵.....	۴. افتخار زهرا <small>علیها السلام</small> به مادر خویش
۳۸۵.....	۵. ستایش ابوطالب <small>علیه السلام</small> از خدیجه <small>علیها السلام</small>
۳۸۵.....	۶. افتخار امام حسن <small>علیه السلام</small> به جدّه خویش
۳۸۶.....	۷. افتخار امام حسین <small>علیه السلام</small> به جدّه خویش
۳۸۶.....	۸. افتخار امام زین العابدین <small>علیه السلام</small>
۳۸۷.....	۹. امام حسن عسکری <small>علیه السلام</small>
۳۸۷.....	جلوه‌هایی از زندگی جاهلی
۳۸۸.....	۱. بت پرستی
۳۸۹.....	۲. بزرگ مردانی که بت‌ها را نپذیرفتند
۳۹۳.....	۳. شکستن بت‌ها از سوی رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small>
۳۹۴.....	۴. زنده به گور کردن دختران
۳۹۵.....	۵. زندگی اقتصادی
۳۹۶.....	۶. کرنش و فرمان برداری
۳۹۶.....	۷. بی سوادی
۳۹۷.....	۸. حلف الفضول
۳۹۸.....	۹. دارالندوه
۳۹۸.....	تجارت و وصلت
۳۹۹.....	تجارت رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> با دارایی خدیجه <small>علیها السلام</small>
۴۰۰.....	تحسین خدیجه <small>علیها السلام</small> از پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۴۰۰.....	خواستگاری خدیجه <small>علیها السلام</small> از پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۴۰۱.....	خطبه ابوطالب <small>علیه السلام</small>
۴۰۳.....	سن پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۴۰۳.....	سن خدیجه <small>علیها السلام</small>
۴۰۴.....	خدیجه <small>علیها السلام</small> و بخشیدن اموالش به رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small>

- ۴۰۵..... ازدواج نکردن خدیجه علیها السلام با کسی غیر از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
- ۴۰۶..... فرزندان خدیجه علیها السلام
- ۴۰۶..... ۱. قاسم
- ۴۰۷..... ۲. عبدالله
- ۴۰۸..... ۳. طیب
- ۴۰۸..... ۴. طاهر
- ۴۰۸..... ۵. فاطمه زهرا علیها السلام
- ۴۰۸..... الف) ولادت فاطمه علیها السلام
- ۴۰۹..... ب) القاب
- ۴۱۰..... ج) کنیه‌ها
- ۴۱۱..... د) شباهت فاطمه زهرا علیها السلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
- ۴۱۲..... ه) فضیلت فاطمه علیها السلام در احادیث رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
- ۴۱۳..... و) فاطمه علیها السلام در روزگار حیات پدر
- ۴۱۴..... ز) پس از وفات پدر
- ۴۱۶..... ح) به سوی بهشت برین
- ۴۱۸..... ۶. زینب
- ۴۲۰..... ۷. رقیه
- ۴۲۱..... ۸. ام‌کلثوم
- ۴۲۹..... ۱۹. حضرت خدیجه علیها السلام
- سید هاشم رسولی محلاتی**
- ۴۲۹..... ازدواج با خدیجه علیها السلام
- ۴۳۱..... ۱. انگیزه این ازدواج فرخنده
- ۴۳۳..... ۲. سفر تجارتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برای خدیجه علیها السلام
- ۴۳۹..... سخن درباره سنّ رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و خدیجه علیها السلام در هنگام ازدواج
- ۴۴۲..... ۱. مراسم عقد و ازدواج
- ۴۴۳..... ۲. یک اشتباه تاریخی دیگر
- ۴۴۳..... ۳. خطبه عقد
- ۴۴۵..... ۴. مهریه چقدر بود و چه کسی پرداخت؟

- تا خدیجه علیها السلام زنده بود رسول خدا صلی الله علیه و آله زن دیگری اختیار نکرد ۴۴۷
۱. فرزندان رسول خدا صلی الله علیه و آله از خدیجه علیها السلام ۴۴۸
۲. شمه‌ای از فضایل خدیجه علیها السلام ۴۵۰
۲۰. خدیجه علیها السلام در خانه پیامبر صلی الله علیه و آله ۴۵۷

جعفر مرتضی‌ عاملی

- سفر دوم به شام ۴۵۷
- ازدواج پیامبر صلی الله علیه و آله با خدیجه علیها السلام ۴۵۹
- خطبه ابوطالب علیه السلام ۴۶۲
- نگاهی به سخنان ابوطالب علیه السلام ۴۶۳
- دین رایج ۴۶۳
- کابین خدیجه علیها السلام ۴۶۵
- سن خدیجه علیها السلام به هنگام ازدواج ۴۶۷
- یتیم قریش؛ دروغی مفتضح ۴۶۹
- آیا پیامبر صلی الله علیه و آله با خدیجه علیها السلام به طمع ثروتش ازدواج کرد ۴۷۱
- خدیجه علیها السلام، نمونه برتر ۴۷۲
- خدیجه علیها السلام میان زنان قریش ۴۷۳
- آیا خدیجه علیها السلام قبل از پیامبر صلی الله علیه و آله با کسی ازدواج کرده بود؟ ۴۷۳
- آیا دو همسر عثمان، دختران پیامبرند ۴۷۷
- آیا زینب دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله است، یا ربیبه او؟ ۴۸۰
- رقبای علی علیه السلام ۴۸۲
- خویشاوندی هند بن ابی‌هاله با امام حسن علیه السلام از ناحیه مادر ۴۸۳

سخن دبیر علمی همایش

بررسی ابعاد شخصیت ام‌المؤمنین حضرت خدیجه کبری علیها السلام از موضوعات مهم و شایسته تحقیق و بررسی است. مطالعه تاریخی زندگی آن بزرگوار نشان می‌دهد که ایشان هم در دوران جاهلیت، هم پس از بعثت رسول خدا دارای فضایل، اوصاف اخلاقی و کمالات معنوی فراوان بود. شخصیتی که در جامعه خود به‌عنوان الگوی زن برتر تأثیر به‌سزایی در گسترش صفات نیک انسانی داشت.

ایثار و فداکاری، عفت و پاک‌دامنی، دوران‌دیشی و درایت، عزم و اراده، عطف و سخاوت، کرامت و مهربانی، صبر و استقامت، و توجه به مستمندان، بخشی از صفات پسندیده آن الهه کرامت است.

حضرت خدیجه علیها السلام نخستین لبیک‌گوی رسالت، همسر و هم‌سرّ رسول خدا صلی الله علیه و آله، انیس تھی دستی، کاشانه ام‌اینها و مادر امت است. نقش مهم او در پیش‌برد اسلام در دوران نونهالی و ظهور دین و حمایت بی‌دریغش از اندیشه‌های توحیدی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بر کسی پوشیده نیست. مقام معظم رهبری (مدظله) می‌فرماید: «جناب خدیجه علیها السلام حقیقتاً مظلوم است. به‌خاطر این‌که شرف همسری پیغمبر در مورد ایشان دارای یک ارزش مضاعف است. دیگران مشرف به شرف همسری پیغمبر شدند، لکن این رنج‌هایی را که پیغمبر در عمده دوران رسالت به آن‌ها مبتلی بودند، ندیدند. جناب خدیجه علیها السلام دوران رنج پیغمبر را، دوران سختی کار پیغمبر را تحمل کردند و دیدند».

علی‌رغم تلاش‌های درخور ستایشی که در معرفی این شخصیت آسمانی ارائه شده،

پژوهش‌های جدید، جامع و پویا همچنان ضروری است تا ابعاد بیشتری از زندگی این شخصیت بزرگوار روشن شود و اندکی از غبار مظلومیت و غربت از چهره نورانی‌اش زوده گردد.

آنچه به مناسبت برگزاری همایش ملی صدف کوثر ارائه می‌شود، گامی است کوچک در شناساندن حضرت خدیجه علیها السلام که شامل عناوین ذیل است:

۱. مجموعه مقالات همایش صدف کوثر علیها السلام ۳ جلد

۲. شناخت‌نامه حضرت خدیجه علیها السلام (فارسی)، ۳ جلد

۳. شناخت‌نامه حضرت خدیجه علیها السلام (عربی)، ۱ جلد

۴. ام المؤمنین خدیجه علیها السلام فی مصادر اهل السنه، ۱ جلد

امید است مجموعه آثار همایش مقبول درگاه الهی واقع شود و همگان مشمول عنایت و شفاعت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و همسر گرامیش ام‌الائمه حضرت خدیجه کبری علیها السلام واقع شویم. از همه اساتید، فضلا، و پژوهشگرانی که در نگارش مقاله همکاری داشته‌اند قدردانی می‌کنم؛ به‌ویژه از اساتید آقایان مهدی مهریزی، محمد اسفندیاری، هادی ربانی و وحیدرضا نوربخش که در تدوین آثار همایش همراهی جدی داشته‌اند.

همچنین از حمایت بی‌دریغ ریاست محترم جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیه حضرت آیت‌الله علیرضا اعرافی و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدجواد زارعان، ریاست مجتمع عالی امام خمینی علیه السلام و کمیته علمی همایش صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

دبیر علمی همایش صدف کوثر

ناصر رفیعی محمدی

۱۲ ربیع الاول ۱۴۳۸

مقدمه

یکم. برای پی بردن به دیدگاه اسلام درباره زن می باید به پنج منبع مراجعه کرد. دیدن این منابع در کنار هم می تواند تصویری کلان از نگاه اسلام و آموزه های اسلامی به زن را نشان دهد. تجزیه این منابع و رویکرد تبعیض آمیز به آن ها، نگاه ناقص و احیاناً یک سویه را به همراه دارد. این منابع پنج گانه عبارت اند از:

۱. قرآن کریم؛

۲. سنت قولی پیامبر ﷺ و امامان شیعه علیّه السلام؛

۳. سنت و سیره عملی پیامبر ﷺ و امامان شیعه علیّه السلام؛

۴. اعلام و شخصیت های برجسته و نام آور اسلامی؛

۵. نمادها و نشانه ها در شعائر مذهبی و دینی.

در زمینه قرآن و سنت قولی، آثار متعدد و گوناگونی تدوین شده است. اما سنت عملی و سیره پیامبر ﷺ و پیشوایان نسبت به زن کمتر مورد تحقیق و پژوهش قرار گرفته است. در مورد منبع چهارم یعنی اعلام و شخصیت ها، آثار مستقل و ضمنی فراوانی از قرون گذشته تا به امروز تألیف شده است؛ گرچه در این زمینه فقدان تحلیل و نگاه جامع و انضمامی مشهود است.

در باب نمادها و نشانه ها تا کنون کاری را سراغ نداریم. مراد از نمادها در شعائر مذهبی، برخی از احکام و تکالیف در عباداتی چون حج است که می تواند ترسیم کننده جامعه آرمانی اسلام باشد؛ مثلاً در مسجد الحرام و اعمال حج و عمره پاره ای از احکام ویژه به چشم

می خورد که در غیر مسجدالحرام و غیر حج و عمره به گونه ای دیگر در میان مذاهب فقهی و اسلامی رایج است. در نماز جماعت مسجدالحرام عدم رعایت تقدم و تأخر زن و مرد در صفوف نماز مبطل نیست؛ با این که همه مذاهب اسلامی در غیر مسجدالحرام تأخر زنان را شرط صحت نماز آن ها می دانند.

یا این که در حال احرام صورت زنان نباید پوشیده باشد؛ با این که فتوای پوشش صورت در برابر نامحرم یکی از آرای متداول میان فقیهان شیعه و اهل سنت در این زمینه است؛ همان گونه که از جواز اتمام نماز در مسجدالحرام می توان استنتاج کرد که مسجدالحرام وطن هر مسلمان است.

یا همان طور که از نوع لباس احرام، نفی تبعیض نژادی و نفی تبعیض میان فقیر و غنی را می توان استنتاج کرد، از این احکام نیز می توان برای نشان دادن دیدگاه اسلام نسبت به زن در جامعه آرمانی استفاده کرد.

دوم. قرآن کتاب خدا، که منبع نخستین و اصیل برای آموزه های اسلامی است، بسیار حکیمانه و مترقیانه با مسئله زن برخورد کرده است. در این کتاب آسمانی، حدود ۵۰ آیه به اشکال مختلف، به زن پرداخته است، که بخش معتنا به آن، به تغییر دیدگاه و نگرش رایج به زن بر می گردد.

نزول آیات مربوط به زن، از سال نخست بعثت در مکه آغاز شد و تا سال آخر زندگی پیامبر صلی الله علیه و آله در مدینه ادامه یافت. می توان در ارزیابی کلان و کلی، مراحل طرح مسئله زن در قرآن را در چهار مرحله زیر خلاصه کرد:

۱. مبارزه با نگاه تحقیرآمیز جاهلیت به زن: این مسئله از سال نخست بعثت آغاز می شود و در سال های دوم، نهم، دهم و یازدهم، در آیات مکی تکرار می شود.^۱ نمونه این آیات چنین است:

۱. نشانی این آیه ها به ترتیب سال نزول، از این قرار است: تکویر، آیه ۷-۹؛ نجم، آیه ۲۱، ۲۲ و ۲۷؛ صافات، آیه

۱۴۹- ۱۵۳؛ زخرف، آیه ۱۶؛ نحل، آیه ۵۸.

- سال اول بعثت: ﴿وَإِذَا التُّفُوسُ زُوِّجَتْ * وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ * بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾؛^۱ و آن‌گاه که جان‌ها به هم در پیوندند، پرسند زان دخترک زنده به گور؛ به کدامین گناه کشته شده است؟

- سال دوم بعثت: ﴿الْكُفْمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَى * تِلْكَ إِذَا قِسْمَةٌ ضِيزَى﴾؛^۲ آیا [به خیالتان] برای شما پسر است و برای او دختر؟! در این صورت، این تقسیم نادرستی است).
- سال یازدهم بعثت: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾؛^۳ و هرگاه یکی از آنان را به دختر مزده آورند، چهره‌اش سیاه می‌گردد، درحالی‌که خشم [و اندوه] خود را فرو می‌خورد).

۲. طرح مباحث معرفت‌شناسانه و دفاع از هویت انسانی زن: قرآن کریم در این جهت، به معرفی هویت انسانی زن و مرد، چگونگی خلقت و توانمندی‌های زنان و مردان پرداخته است. این موضوع با طرح مسئله آفرینش نر و ماده، از سال نخست بعثت، شروع و در سال‌های دوم، سوم، پنجم، دهم، یازدهم و سیزدهم، در آیات مکی، و نیز در سال‌های اول و پنجم هجرت، در سوره‌های مدنی^۴ ادامه می‌یابد. نمونه‌ای از این آیات عبارت‌اند از:

- سال سوم بعثت: ﴿وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا﴾؛^۵ وای آدم! تو با جفت خویش در آن باغ سکونت گیر و از هر جا که خواهید، بخورید).
- سال دهم بعثت: ﴿جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا﴾؛^۶ از خودتان برای شما جفت‌هایی قرار داد).

۱. تکویر، آیه ۷-۹.

۲. نجم، آیه ۲۱-۲۲.

۳. نحل، آیه ۵۸.

۴. نشانی این آیه‌ها به ترتیب سال نزول، از این قرار است: لیل، آیه ۳؛ نجم، آیه ۴۵؛ اعراف، آیه ۱۹؛ طه، آیه

۱۱۷؛ نحل، آیه ۵۸؛ روم، آیه ۲۱؛ نساء، آیه ۱.

۵. اعراف، آیه ۱۹.

۶. شوری، آیه ۱۱.

۳. معرفی الگوهای مثبت: سومین مرحله‌ای که قرآن کریم در نشان دادن و تعمیق نگاه مثبت به زن پی گرفته، ارائه الگوهای مثبت از زنان دوره‌های کهن تاریخ است. این قضیه از سال چهارم، با معرفی مریم آغاز می‌شود؛ در سال پنجم به معرفی تلاش‌های زنان همراه موسی (مادر و خواهر) می‌پردازد و در سال ششم، مجدداً زنان همراه موسی و داستان دختران شعیب و سلطنت و حکومت ملکه سبا را طرح می‌کند. در سال دوازدهم داستان همسر زکریا و مریم بازگو می‌شود و در سال‌های سوم، پنجم، هشتم و نهم دوره مدینه نیز، گوشه‌هایی از زندگی مریم بیان^۱ می‌گردد. نمونه‌ای از این آیات چنین است:

- سال چهارم بعثت: ﴿وَإِذْ كُنَّا فِي الْكِتَابِ مَرِيَمَ إِذِ اتَّيَدَّتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا﴾؛^۲ و در این کتاب از مریم یاد کن؛ آن‌گاه که از کسان خود، در مکانی شرقی به کناری شتافت).

- سال ششم بعثت: ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ﴾؛^۳ و به مادر موسی وحی کردیم).

- سال ششم بعثت: ﴿قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ﴾؛^۴ یکی از آن دو [دختر] گفت: ای پدر! او را استخدام کن).

- سال ششم بعثت: ﴿إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾؛^۵ من [آن‌جا] زنی را یافتم که بر آن‌ها سلطنت می‌کرد و از هر چیزی به او داده شده بود و تختی بزرگ داشت).

- سال هشتم هجرت: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَاتٍ فَرَعَوْنَ﴾؛^۶ و برای کسانی که ایمان آورده‌اند، خدا همسر فرعون را مثل آورده).

۱. نشانی این آیه‌ها به ترتیب سال نزول، از این قرار است: مریم، آیه ۱۶-۲۹؛ طه، آیه ۳۸-۴۰؛ قصص، آیه ۷ و ۲۶؛ نحل، آیه ۲۳؛ انبیاء، آیه ۹۰؛ مؤمنون، آیه ۵۰؛ آل عمران، آیه ۳۶-۳۷؛ نساء، آیه ۱۷۱؛ تحریم، آیه ۱۱.

۲. مریم، آیه ۱۶

۳. قصص، آیه ۷.

۴. همان، آیه ۲۶.

۵. نمل، آیه ۲۳.

۶. تحریم، آیه ۱۱.

۴. تغییر و اصلاح قوانین دوران جاهلی نسبت به زن: بیان احکام و مقررات مربوط به زنان در حوزه‌های زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی، از سال نخست مدینه آغاز و در سال‌های چهارم، پنجم، هفتم، هشتم، نهم و دهم ادامه می‌یابد و در این سال‌ها، این موضوعات مطرح می‌شود: طلاق، گواهی، قصاص، ظهار، ازدواج، حجاب، چند همسری، ارث، زنا، سرقت، امر به معروف، نهی از منکر و... نمونه‌هایی از این آیات، چنین است:

- سال دهم: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾^۲ و مردان و زنان با ایمان، دوستان یکدیگرند که به کارهای پسندیده و امی دارند و از کارهای ناپسند بازمی‌دارند).

- سال دهم هجرت: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾^۳ با آن‌ها به شایستگی رفتار کنید).

سوم. در منابع اسلامی و شیعی یعنی کتاب و سنت به زنان برجسته و نام‌آوری برمی‌خوریم که دارای کمالات والای معنوی و انسانی و اخلاقی‌اند و بدین جهت تکریم آنان و الگو گرفتن از آن‌ها مورد توجه پیشوایان دینی قرار گرفته است؛ مانند: مریم، آسیه، خدیجه، فاطمه، زینب، فاطمه معصومه، حکیمه (عمه امام زمان) و نرجس (مادر امام زمان) و زنان بسیار دیگر.

این تکریم و احترام تا بدان جا می‌رسد که قُبّه و بارگاه برخی از این زنان، جایگاه زیارت و رفت و آمد معنوی مسلمانان و به‌ویژه عالمان و صالحان قرار دارد. از بارگاه حضرت زینب علیها السلام در دمشق و قاهره گرفته تا بارگاه حضرت معصومه علیها السلام در قم.

پرورش و رشد این زنان از یک سو، و فراخواندن به تکریم و الگوگیری از آنان از سوی دیگر، تلقی اسلام از زن و رویکرد آموزه‌های اسلامی را به زنان نشان می‌دهد. آموزه‌ها به‌گونه‌ای است که خدیجه علیها السلام و فاطمه علیها السلام و زینب علیها السلام می‌پرورد و آنان را سرمشق سیر و سلوک معنوی

۱. نشانی این آیه‌ها به ترتیب سال نزول، به این صورت است: احزاب، آیه ۴-۶، ۲۸-۳۷، ۴۹-۵۳؛ نساء، آیه

۱، ۳، ۴، ۶، ۷ و...؛ طلاق، آیه ۱، ۲، ۴، ۶؛ نور، آیه ۲، ۴، ۶، ۱۱، ۱۲، ۲۶، ۲۳، ۲۹، ۳۱، ۵۸، ۶۱.

۲. توبه، آیه ۷۱.

۳. نساء، آیه ۱۹.

و اخلاقی معرفی می‌کند.

چهارم. حضرت خدیجه علیها السلام نخستین همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و بانوی اول اسلام، اولین زنی است که به پیامبر صلی الله علیه و آله ایمان می‌آورد و در طول حیات خود، پیامبر صلی الله علیه و آله و رسالتش را با تمام توان مالی و قبیله‌ای یاری می‌کند. از وی در روایات اسلامی گاه به عنوان یکی از زنان برجسته بهشتی^۱ و گاه یکی از زنان برگزیده الهی^۲ و گاه یکی از زنان به کمال رسیده، یاد شده است.^۳

خدیدجه علیها السلام بانویی است که بر پایه روایتی در تفسیر عیاشی در شب معراج پیامبر صلی الله علیه و آله خداوند و جبرئیل به وی سلام می‌رسانند^۴ و پیامبر صلی الله علیه و آله بارها خدیجه علیها السلام را بشارت به بهشت می‌داد.^۵ خلاصه آن که خدیجه علیها السلام بانوی اول اسلام است و تمامی فرق و مذاهب اسلامی، مقام او را ارج می‌نهند و از وی به عنوان یکی از زنان برجسته و شاخص یاد می‌کنند.

این شناخت‌نامه با هدف ارج نهادن به مقام بلند و شامخ این بانو از یک سو، و معرفی الگوهای برخاسته از فرهنگ و هویت دینی از سوی دیگر فراهم آمده است. برای دستیابی بدین منظور جست‌وجو و فحص نسبتاً کاملی از تمامی مکتوبات پیرامون این بانو به زبان‌های فارسی و عربی به عمل آمد و پس از شناسایی و ارزیابی، مجموعاً ۸۷ نوشته انتخاب شد که نوشته‌های به زبان فارسی ۶۲ عدد و به زبان عربی ۲۵ عدد است که مجموعاً در چهار مجلد (سه جلد فارسی و یک جلد عربی) عرضه می‌گردد.

پنج. در پایان، اظهار سپاس و تشکر داریم، نخست از برگزارکنندگان و دست‌اندرکاران همایش بزرگ داشت حضرت خدیجه علیها السلام به ویژه دبیر این همایش جناب حجت الاسلام

۱. محمدباقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۱۶، ص ۲، ۳ و ۴، به نقل از الخصال.

۲. همان، ح ۵ (به نقل از الخصال).

۳. محمد بن اسماعیل بخاری، صحیح البخاری، ج ۴، ص ۶۲ و ۶۳ و ج ۷، ص ۱۴۲؛ ابن ماجه قزوینی، محمد بن یزید، سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۱۹۱، ح ۲۲۸۰.

۴. بحار الأنوار، ج ۴، ص ۲، ح ۱۱، به نقل از تفسیر العیاشی.

۵. همان، ص ۷، ح ۱۲.

والمسلمین دکتر ناصر رفیعی و سپس از دوستان و اصحاب فضل و دانش که در مراحل گردآوری، ویرایش و آماده‌سازی این مجموعه ما را یاری رساندند؛ آقایان: محمدباقر نجفی، محمد ربانی، سید رضا باقریان موحد، خلیل عصامی، محمد پورسباغ، حسین افخمیان و مهدی خوش‌رفتار.

مهدی مهریزی - هادی ربانی

جمعه ۱۱ اسفند ۱۳۹۶ ش

۱۳ جمادی الثانی ۱۴۳۹ ق

۲ مارس ۲۰۱۸ م

بخش اول

متون کهن و دانش نامه ها

سفر رسول خدا ﷺ برای بار دوم به شام^۱

ابن سعد

چکیده

شرح سفر تجاری کاروان حضرت خدیجه رضی الله عنها با استناد به کهن‌ترین منابع تاریخی دنیای اسلام است. به گفته نویسنده چون پیامبر صلی الله علیه و آله و میسره به بصری که از مناطق شام است، رسیدند در سایه درختی فرود آمدند. نسطور راهب با خود گفت: زیر این درخت هیچ‌کس جز پیامبران فرو نمی‌آیند. به میسره گفت: آیا در چشمان محمد صلی الله علیه و آله رگه‌های سرخ دیده می‌شود؟ گفت: آری همیشه چنین است. راهب گفت: او پیامبر صلی الله علیه و آله است و آخرین پیامبران. چون پیامبر صلی الله علیه و آله کالاهای خود را فروخت میان او و مردی اختلاف پیش آمد. آن مرد به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: به لات و عزی سوگند بخور. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: من هرگز به آن‌ها سوگند نمی‌خورم و من می‌روم تو هم از لات و عزی اعراض کن. آن مرد گفت: ادعای شما درست است و به میسره گفت: به خدا سوگند این همان پیامبری است که دانشمندان ما صفات او را در کتاب‌های خود دیده‌اند. هنگام نیمروز و شدت گرما، میسره دو فرشته را می‌دید که بر رسول خدا صلی الله علیه و آله از آفتاب سایه می‌اندازند. میسره تمام این کارها را به دقت بررسی و حفظ می‌کرد و خداوند محبت پیامبر صلی الله علیه و آله را چنان در دل میسره افکنده بود که نسبت به آن حضرت همچون برده‌ای رفتار می‌کرد.

کلیدواژه: حضرت خدیجه رضی الله عنها، پیامبر صلی الله علیه و آله، تاریخ اسلام، ازدواج، تجارت، میسره.

محمد بن عمر واقدی اسلمی می‌گوید: موسی بن شیبۀ از عمیره دختر عبیدالله بن کعب بن مالک، از ام سعد دختر سعد بن ربیع، از نفیسه دختر منیه که خواهر یعلی بن منیه است، نقل می‌کرد: چون پیامبر صلی الله علیه و آله به ۲۵ سالگی رسید، ابوطالب رضی الله عنه به او گفت من مردی فقیرم و روزگار هم بر ما سخت گرفته است و کاروان بازرگانی قریش آماده حرکت است و به شام می‌رود. خدیجه رضی الله عنها دختر خویند هم گروهی از مردان قوم تو را در کاروان‌های بازرگانی خود می‌فرستند. اگر پیش او بروی و تقاضا کنی، حتماً فوری خواهد پذیرفت. اتفاقاً این گفت‌وگوی ابوطالب رضی الله عنه و پیامبر صلی الله علیه و آله به اطلاع خدیجه رضی الله عنها رسید و خودش کسی پیش رسول خدا صلی الله علیه و آله فرستاد و گفت: من حق الزحمه‌ای که دو برابر آن است که به خویشاوندانت می‌دهم به تو خواهم داد.

عبدالله بن جعفر رقی از ابوالملیح، از عبدالله بن محمد بن عقیل نقل می‌کند که ابوطالب رضی الله عنه گفت: ای برادرزاده! شنیده‌ام خدیجه رضی الله عنها فلان کس را به دو شتر اجیر کرده است و ما به چنین اجرتی راضی نیستیم. میل داری در این باره با او صحبت کنم؟ پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: اگر خودت دوست داری انجام بده و ابوطالب رضی الله عنه پیش خدیجه رضی الله عنها رفت و گفت: آیا میل داری محمد صلی الله علیه و آله را اجیر کنی؟ ضمناً به ما خبر رسیده است که فلانی را در مقابل پرداخت دو شتر اجیر کرده‌ای و ما در مورد محمد صلی الله علیه و آله به کمتر از چهار شتر راضی نیستیم. گوید، خدیجه رضی الله عنها گفت: اگر این تقاضا را در مورد بیگانه‌ای که از او خوشم نیاید می‌کردی برمی‌آوردم تا چه رسد در مورد خویشاوندی مورد علاقه.

واقدی می‌گوید: موسی بن شیبۀ از عمیره دختر عبیدالله بن کعب بن مالک، از ام سعد دختر سعد بن ربیع از نفسیه دختر منیه نقل می‌کند: ابوطالب رضی الله عنه به پیامبر صلی الله علیه و آله گفت: این روزی است که خداوند به تو روزی فرموده است.

پیامبر صلی الله علیه و آله همراه میسره غلام خدیجه رضی الله عنها رفت. عموهای پیامبر صلی الله علیه و آله توصیه آن حضرت را به عموم اهل کاروان کردند، و چون پیامبر صلی الله علیه و آله و میسره به بصری که از مناطق شام است، رسیدند در سایه درختی فرود آمدند. نسطور راهب با خود گفت زیر این درخت هیچ‌کس جز پیامبران فرو نمی‌آیند، و به میسره گفت: آیا در چشمان محمد صلی الله علیه و آله رگه‌های سرخ دیده

می شود؟ گفت: آری همیشه چنین است. راهب گفت: او پیامبر ﷺ است و آخرین پیامبران. و چون پیامبر ﷺ کالاهای خود را فروخت میان او و مردی اختلاف پیش آمد و آن مرد به پیامبر ﷺ گفت: به لات و عزی سوگند بخور. پیامبر ﷺ فرمود: من هرگز به آن‌ها سوگند نمی‌خورم و من می‌روم تو هم از لات و عزی اعراض کن. آن مرد گفت: ادعای شما درست است و به میسره گفت: به خدا سوگند این همان پیامبری است که دانشمندان ما صفات او را در کتاب‌های خود دیده‌اند.

و هنگام نیمروز و شدت گرما، میسره دو فرشته را می‌دید که بر رسول خدا ﷺ از آفتاب سایه می‌اندازند. میسره تمام این کارها را به دقت بررسی و حفظ می‌کرد و خداوند محبت پیامبر ﷺ را چنان در دل میسره افکنده بود که نسبت به آن حضرت همچون برده‌ای رفتار می‌کرد. آن دو کالاهای خود را فروختند و دو برابر حد معمولی سود بردند. و چون برگشتند و به مَرَّالظهران^۱ رسیدند، میسره گفت: خوب است تو زودتر پیش خدیجه[ؓ] بروی و به او خبر دهی که خداوند در این سفر چه سودی برای او فراهم آورده است و او قدردانی خواهد کرد.

پیامبر ﷺ پیش افتاد و هنگام ظهر وارد مکه شد و خدیجه[ؓ] در غرفه‌یی نشسته بود و متوجه رسول خدا ﷺ شد که سوار شتر می‌آید و دو فرشته بر او سایه افکنده‌اند. خدیجه[ؓ] او را به زن‌هایی که آن‌جا بودند از دور نشان داد و آن‌ها سخت تعجب کردند. و پیامبر ﷺ پیش خدیجه[ؓ] آمد و به او خبر داد که در آن سفر چقدر سود برده‌اند و خدیجه[ؓ] خوشحال شد. و چون میسره پیش خدیجه[ؓ] آمد آنچه دیده بود گفت و اضافه کرد که من این دو فرشته را از هنگام بیرون آمدن از شام دیده‌ام و آنچه را که راهب و آن مرد دیگر که در مورد کالا اختلاف نظری داشت گفته بودند به اطلاع خدیجه[ؓ] رساند.

پیامبر ﷺ از این کاروان دو برابر سود معمول را برای خدیجه[ؓ] آورد و خدیجه[ؓ] هم دو برابر آنچه قرار گذاشته بود به آن حضرت پرداخت کرد.

۱. مَرَّالظهران، جایی در یک منزلی مکه است. واقدی می‌گوید فاصله آن تا مکه پنج میل است. (شهاب‌الدین

ابی عبدالله یاقوت حموی، معجم البلدان، ج ۸، ص ۲۱ - م)